

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

[Ḥamishah Ḥumshe Torah]

‘im targum Onkelos, u-ferushe Rashi u-ve’ur ye-targum Ashkenazi

Sefer Devarim

Premsla, Yitshaq Itsaq ben Tsevi Hirsh

Ofenbakh, 569 [1808 oder 1809]

DI

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-10244

כי תצא כי תבא כה כו

תרגום אשכנזי קכ

השמים לא תשכח: פ סדר כי תבוא
כו א והיה כִּי תִבּוֹא אֶל־הָאָרֶץ
אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ
בַּחֲלָה וּירְשָׁתָהּ וּישְׁכַח בְּהֵ:
ב וּלְקַחְתָּ מֵרֵאשִׁית י כָּל־פְּרֵי
הָאֲדָמָה אֲשֶׁר תִּבְיֵא מֵאֲרָצְךָ
אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ
ושמח

אונטער דעם היממעל: דיזען
פֿערגים ניכט:
כו (א) ווען דו וויל אין דאָז
לאנד קאָמסט,
דאָ דער עוויגע דיין גאָטט
דיר צום ערבנוטע איינגעבען
ווירד: דו ווירט עז איין
גענאָממען אונד בעזעצט
האָבען: (ב) זאָ זאָלזט דו
פֿאָן דען ערשטען לאַנד־פֿרי־
טען אַללערלייאַ אַרט, דו
דו פֿאָן דעם לאַנדע איין
ברייגוט, דאָ דער עוויגע דיין
אין

תרגום אונקלוס

ר ש י

לא תתגשי:
כו (א) ויהו ארי תעול לארעא
ד"י אלקה יהיב לך אחסנא ותירתה
ותיב בה: (ב) ותסב טריש כר איבא
דארעא די תעל מארעך די יי אלקה
יהב לך ותשוי

שלא יהא שם עמלק סוכר אפילו על הנהמה
לומר בהמה זו משל עמלק היתה:
כו (א) והיה כי תבוא וירשת
וישבת מניד שלא
כתחייבו בנכורי' עד שכבשו את הארץ וחלקוה:
(ב) מראשית ולא כל ראשית שאין כל הפירו'
חייבין בנכורי' אלא שבעת המינין בלבד כאמר
כאן ארץ וכאמר להלן ארץ חטה ושעורה וגו'
מה להלן משבעת המינים ששבתה בהם
ארץ ישראל אף כאן שבת א"י שהן שבע' מינין: וזת שנין וזת אגורי שמוט אגור בתוכו: ודבש'
הוא דבש תמרים: מראשית' אדם וירד לתוך שדהו ורואה תאנה שנכרה כורך עליה גמי
לסימן ואומר הרי זו ביכורים:

באור

אינם חייבים להלחם בעמלק: המחה, שורש מחה הונח על מחיקת הכתב מעל הספר,
כמו עסקי כל מספרך (שמות ל"ב ל"ג), והוא אל על הכליון וההשמדה, כאלו היה שם חכר
אדם חקוק בזכרון וודעו וזכרו, ומשכרת האדם עד שרשו ואין לו שארית בארץ, ישבת
ויאבד שמו וזכרו, וכן ולא ימחה שמו מישראל (לעיל כ"ה ו'): אה זכר עמלק, זכו והמחה
מאיש ועד אשה מעולל ועד יונק נשור ועד זה (שמואל א' ט"ו ג'), שלא יאמר זה היה מעלל
עמלק, ודברי התורה כלל, ודברי שמואל הנביא פרט: (הראב"ע): לא חשבת, אשר
זכור לחוק, וכן מנות רבות בתורה (הראב"ע), ויתכן שלא תשכח שב על תמחה את זכר
עמלק, כלומר שתזכור מה שעשה לך עמלק, ואל תשכח להאביד שמו וזכרו:
כו (א) וירשחה וישבתה בה, לאמר שתירשנה ותשב בה: (ב) אשר תבוא מארצך,
הפירות אשר תבוא אל ביתך מן השדה תפריש מיהם ראשיתם, ולא נתן הכתוב בו
שיעור אלא פרי אחד פוטרי כל העין (מדברי הרמב"ן): בטנא, כדמות סל, וזכרו
עמלק, וזאת המנוה על הקרובים אל מקום המקדש (הראב"ע), ולא ידעתי מאין הוביא
דכרו אלו? כי האמת שכל ארץ ישראל חייבת בנכורים, רק מערי סיקון וענו וסורי אמרו
שאין מביאין מהם בכורים אלא מדבריהם: ואמרו הקרובים מביאים תאנים ועגב' והרסקים
מביאין

וְשִׁמְתָהּ בַּמִּנְיָהּ וְהִלַּכְתָּ אֶל-
 הַמְּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְהוָה
 אֱלֹהֶיךָ לְשֹׁכֵן שְׁמוֹ שָׁם: וּבֵאתָ
 אֶל-הַכְּהֵן אֲשֶׁר יִהְיֶה בַּיָּמִים
 הַהֵם וְאָמַרְתָּ אֵלָיו הִגַּדְתִּי
 הַיּוֹם לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ כִּי-בָאתִי
 אֶל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְהוָה
 לֵאבֹתֵינוּ לָתֵת לָנוּ: וְרָקַח
 חֲכֵהֵן הַטָּנָא מִיַּדְךָ וְהִגִּיהוּ לְפָנַי

אין איינען קארב לעגען :
 דאמיט אן דען ארט הינגעהן ,
 דען דער עוויגע דיין גאטט
 ערוואהלען ווירד , זיינען
 גאטען דאזעלבוט רעוידירען
 צו לאסען : (ג) אונד צו דעם
 פרויטער קאממען , דער צו
 דער צייט זיין ווירד : אונד צו
 איהם שפרעכען : איד קאממע
 דוירטיט פאר דעם עוויגען
 דינעם גאטטע צו ערקעננען ,
 דאס איד אין דאז לאנד גע-
 קאממען בין , דאז דער עוויגע
 אונזערן עלטערן צוגעשוואה-
 רען , אונד צו געכען : (ד) דער
 פרויטער זאלל דיר דען קארב

טובח

אויז דער האנד נערהמען : אונד פאר דען אלטאר דען

תרגום אונקלוס

רש"י

וְתִשְׂאוּ בַסֵּלָא וְתִקַּח לְאַתְרָא דִּי יִתְרַעַי
 יי אלקה לאשראח שבנתיב תטון :
 (ג) ותיתי לותבהנא דייחי ביוטיא
 האנון ותטר ליה חניתי יוטאדין
 קרסדין ארסק ארעלית לארעא דיימיים
 כהנא סלא טוירד ויצגעגיה קרם

(ג) אשר יהיה בימים ההם . אין לך לא כהן
 שנייך כש שהוא : ואמרת אליו . שויך כפי
 טובה : הגדתי היום . פעם אחת בשנה ולא
 שתי פעמים : (ד) ולקח הכהן הטנא מידך
 להטיף

באור

וביאין גרונרות ומוקין (בכורים פ"ג) : אל המקום אשר יבחר , כמו שאל ראשית בכור
 אדמתך תביא בית ה' אלהיך , שלא יקריב הבכורים באלד מעשריו : (ג) אשר יהיה בימים
 ההם , לפי הפשט כן דרך הלשון , כאלו אמר ויהי בימים ההם ובאת אל הכהן : וז"ל
 דרשו בו : הגדתי היום , הטעם כדי שיאיש הקטנים , או היה כדמות הודיה שהם
 הסלים שבוטחו , והעד הפרו . (הראב"ע) : וכן כתב הרמב"ן כגואו אל הכהן יאמר לפני
 ולפני העומדים עליו , מודה אני שנאתי אל הארץ אשר נשבע ה' לאבותי לית לנו , ואח"כ
 יקח הכהן הטנא מידו והוא יענה ויאמר ארמי אבד : ולדעת המתרגם האשכנזי טעם הגדה
 כמו ריכה אני להגיד , או באתי להגיד , והוא בנין הנקרא בל"ע (אפסאטיף) , (איד מעכט
 אן זאגן) , והענין שיאמר אל הכהן , למה הוא באתי ? כדי שיקח הכהן את הטנא ויטיפט
 קודם שיקרא עקרה בכורים , ואח"כ יקרא ארמי אבד וכו' : ולי המבאר בראה און ועני
 ואמרת הוא כמו וכבר ענית ואמרת , וכן רבים במקרא , והטעם שמיד שבוטח אל המקרא
 אשר יבחר ה' תענה ותאמר לפני ה' אלהיך , בייך לביט , ארמי אבד אני עד אשר באת
 ה' , ואח"כ ובאת אל הכהן ואמרת אליו הגדתי היום לה' אלהיך כי באתי וכו' , כלומר כנו
 הודיתי לה' ואתה טוב מעני , ולקח הכהן הטנא מידך והגיתו לפני מוצת ה' , וטעם והגיתו

פ"ג

כי תבא כו

תרגום אשכנזי קבא

מִזְבַּח יְהוָה אֱלֹהֶיךָ: הַ וְעֲנִיתָ
וְאָמַרְתָּ לְפָנַי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
אֲרָמִי אָבִד אָבִי וַיֵּרֶד מִצְרַיִם
וַיִּגַר שָׁם בְּמִתֵּי מַעַט וַיְהִי שֵׁם
לְגוֹי גָדוֹל עַצוֹם וְרַב: וַיִּרְעוּ
אֶתְנֹו הַמִּצְרַיִם וַיַּעֲנוּנוּ וַיִּתְּנוּ
עֲלֵינוּ

דעו עוויגען דיינען גאטטען
נדערוועטצען: (ה) דזירוף
זאללוט דוא פאר דעם
עוויגען דיינעם גאטטע פאל
גענדע רעדע האלטען, מיין
פאטער, דער צו ארם
ווארגוטע, מוסטע הערום
איררען, צאג נאך מצרים,
לעבט דאזעלבוט אלז פֿרעמד
לינג מיט איינער קליינען
פאמיליע: אונד ווארד צו
עלינו

איינער גראסען מאַכטיגען אונד צאלרייכען נאַטציאָן: (ו) דיא מצרים אָבער בע-
האַנדעלטען אונז איבעל, אונטערדריקטען אונז: אונד

תרגום אונקלוס

ר ש י

מִדְבַּחַא יְיָ אֱלֹהֶיךָ: (ה) וְתִתִּיב וְתִמְרָה קָדֶם
יְיָ אֱלֹהֶיךָ לְבוֹ אֲרַמְיָהּ בְּעַא לְאֲזַבְרָא
יִתְדַאבְּא וְנַחַת לְמִצְרַיִם וְדַר תְּסִין כְּעַם
זַעִיר וְהוּא תְּסִין קְעַם רַב וְתִקְרִיף
וְסַעִי: (ו) וְאֲבָאִישׁוּ לְנֶא מִצְרַאִי
וַעֲנִינוּנָא וַיְהִיבּוּ עֲלֵנָא

להניף אותו כהן מניח ידו תחת יד הבעלים
ומניף: (ה) וענית. לשון הרמת קול:
ארמי אובד אבי. מזכיר חסדי המקום ארמי
אובד אבי לכן בקש לעקור את הכל כשרדף
חסד יעקב ובשביל שחשב לעשות חשב לו המקו'
כאלו עשה שאומות העולם ע"א חושב להם
הקב"ה מחשבה כמעשה: וירד מצרימה ועוד
אחרים בלו עלינו לבלותינו שאחרי זאת ירד
יעקב

באור

ע"י הכהן, ואתה תשתחוה לפני ה' ותלך לך ותשמח בכל הטוב וגו': (ה) וענית ואמרת,
יתכן שישראל הכהנים לאמר מה זה שהנחת? על כן וענית, או כדמות תחלה, וכן ויען איוב
הראשון (איוב ג' א'). (הראש"ע): והעקד שכל עניי' היא הרמת קול כעין שיר, והוכח
על המאוררים במקלות, העושים אלו לקראת אלו, ומשם הוא שאל על כל הרמת קול בשיר:
אבד, מלת אובד מהפעלים שאינם יוצאים, ואילו היה ארמי על לבן היה הכתוב אימר מאביד
או מאבד, ועוד מה טעם לאמר לבן בקש להאביד אבי וירד מצרימה, ולכן לא סבב לרדת א'
מצרים, והקדוה שארמי הוא יעקב, כאלו אמר הכתוב כאשר היה אבי בארם היה אובד,
והטעם עני במזון, וכן תנו שבר לאובד (משלי ל"א ג'), והעד ישתה רשכת רישו (שם שם
ד'), והטעם כי לא ירשתי הארץ מאבי כי עני היה כאשר בא אל ארם גם גר היה במצרים
והוא היה במתקומעט ואחר כן שב לגוי גדול ואתה ה' הוצאתנו מעבדות לחירות ותתן לנו ארץ
טובה, ואל יטעון הטוען איך יקרא יעקב ארמי, והנה כמוהו יתרא הישמעאלי והוא ישראלי.
(הראש"ע): ואין טעמו עולה יפה, כי מה טעם עני היה כאשר בא אל ארם, ונראה מה
היה בלאתו מארם שנאמר עליו ויפרון האיש מאד מאד ויהי לו נאן רבות ושפחות ועבדים וגו'
(בראשית א' ל"ג): והראש"ע שאמר שעל אברהם נאמר שהיה (גר בארץ ארם), ואובד וגולה
משם כדכתיב לך לך מארצך, ואובד לשון תועה הוא כדכתיב תעיתי כשה איבד (תהלים ק"ט
קס"ט), נאן אובדות היו עמי רושיהם התעו (ירמי' ג' ז'), כלומר מארץ נכריה בלו אבותינו
לארץ הזאת, ונתנה השם לנו, וכן תרגם המתרגם האשכנזי: ומה יעשו בניגד שם במתי
מעט ויהי שם לגוי גדול עמים ורב ש"כ על יעקב נאמר? ולכן יראה שעל שניהם ביחד על
אברהם ויעקב ידבר ולא על אחד מהם בנפרד. ואל יקשה עליך אבי, שהאנת כולם יחדיו
בקראו

הרגום אשכנזי

כי תבא כו

אונד לעגטען אונז שוועהרע ארבייט אויף: (1) וויר שריען צו דעם עוויגען, דעם גאטטע אונדער פארעלטערן: דער עוויגע ערדארטע אונדער שטיממע, אונד האטטע איין איינזעהן אין אונדער עלענד, מיהועל יגקייט אונד דראנג- זאל: (2) פיהרטע אונד אויז מצרים הערויז מיט שטאר- קער האנד, אויזגעשטרעק- טעם ארמע, מיט גראסער אונד פורכטבארער טהאט: דורך צייפען אונד וואונדער: (3) בראכטע אונד אן דיוען ארט: אונד גאב אונד דיוען לאנד איין, איין לאנד, וואף מילך אונד האניג פליסט:

(1) ננמערד ברינגע איך הירמיט

עלינו עבדה קשה: ונצעק אל- יהוה אלהי אבותינו וישמע יהוה את קולנו וירא את ענינו ואת עמרנו ואת לחצנו: ח ויצאנו יהוה ממצרים ביד חזקה ובזרע נטויה ובמרא גדל ובאתות ובמפתים: ט ויבאנו אל המקום הזה ויהת לנו את הארץ הזאת ארץ זבת חלב ודבש: י ועתה הגה הבאתי

את

דיא

רש"י

תרגום אונקלוס

יעקב למצרים: כמתי מעט: בשנעים נפש: (1) וצרינא (2) אל המקום הזה: זה בית המקדש: ויתן לנו את הארץ כמשמעו: (3) והנחתו מגיד שנטול וליא ותנא ודחיקנא: (4) ואפקנא ייטטצרים פידא תהיפא וכדדעא טרטטא וכחונגין רבבין ובקאתין ובטופתין: (5) ואיתנא לאתרא תרין ויהכילנא יתדארעא תרא ארעא עבדא חלב ודבש: (6) וקען הא איתתי ית

באור

כקראו אב, להיותם אבן ישראל שורש המשפחה והעם, ויתורגם (פאמיליענשטאם): ולא יזכיר כי אס ראשי הטלולים והתטודות שהונדך אברהם לתעות מארט כשהי' זקן ובעל משפחה רבה, והי' גולה עם שרה אשתו ולוט בן אסיו ועבדיו ואמהותיו וכל עקניה וכל רכוסו: וכן יעקב ברדתו מצרימה היה זקן ושבע ימים נבער נפשו על הרעבון ועל בניו, הונדך לעקוד כמותו ובניו ועבדיו וכל סילו, לגור בארץ לח לו, ולטלולים כאלה קאים מואה, ויזכיר בקולר הטלולים והעקרים שאירעו לאבות המשפחה והתללות שאירעו לורעם אחריהם, עד אשר הניח ה' להם ונטעם בארץ מצוהלה ארץ זבת חלב ודבש: במתי, כעד, כי לא נמנאו לשון יסיד: ומתים לשון רבים, וענינו נמסר בני אדם: גדול עצום ורב, גדול בשם, ענום בכח, ורב במספר: (1) ענינו, כטעם ויעטנו: כלל הנרות המרחיקות את האושר יקרלו עובי או עני בחטף, (עלענד): עמלנו, מוסב על ויתנו עלינו עבודה קשה, והטעם בנבין הערי' ובכל עבודתם אשר עבדו נהם נפדך: לחצנו, כטעם אביס לאמר כל מעשיכם (הרמב"ם): (2) המקום הזה, חלק שולם האב: (3) ועתה הגה הבאתי, לא ע"י נעשתה

זאת

כי תבא בו

את ראשית פרי האדמה אשר נתתה לי יהוה והנחתו לפני יהוה אלהיך והשתחית לפני יהוה אלהיך: יא ושמת בכל השנה

השוב

תרגום אשכנזי קכב

דיא ערוטען פֿריכטע דעו ערדרייכו דאָר, דאָז דוא, אַ עוויגער! מיר געגעבען האָט: הירמיט לעגוט דוא עו פֿאַר דעם עוויגען, דיינעם גאָטטע, נידער, בעטעזוט פֿיירליך אָן: (יא) אונד אַלוי דען זאָללוט דוא פֿערגניגט זיין מיט אַללעם

תרגום אונקלוס

ית ריש איבא דארעא די יתבת לי יי ותתעבית קדם יי אלהך ותסגוד קדם יי אלהך: (יא) ותתדי בקל שבתא

ר ש י

שטעל אחר הנפת הכהן ואוחזה בידו כשהוא קורא וסחר ומכיר: (יא) ושמת בכל השנה מכלן אמרו אין קורין מקרא בכורים לא בזמן שמה מעברת ועד חגן שאלס מלקט תבואתו ופירותיו וייט ושמו אבל מהסג ואילך מביא ואינו

באור

זאת כי אם בחסדך זכיתי בה, וכסדר הזה הוכיח יהושע לישראל בעבר הנהר ישנו אבותיכם מעולם (יהושע כ"ד ב'), עד שהבאתים משם ונתתי להם (הרש"ס): והנחתו, על ידי הכהן, או שהיו שני הנחות והן תטופות, אחת על ידי כהן, קודם המקרא, ואחת על ידי הנעלים לאחר שיקרא (ספרו):

שמע כל את אשר ספרו לנו אבותי מהדר והתפארת הבכורים, ומהכבוד והמורא בסדר הבאתם: אמרו העשירים מביאים אותם בקלמות של זהב וכסף והעניים בסלים של ערבה קלפה, (והיא הטנא הנזכרת בכתוב, שהאכרים ועובדי האדמה יביאו בהם את הפירות): ואם הביא עניים הרבה, לא הביא אותם בתערובת, אלא שערים מלמטה ומטה מלמעלה וזתים על גביהם, ותמרים על גביהם, ובין כל מין ומין דבר מפסיק, כמו הוכין ועלין: ומקיף לתאנים בחובלית ענבים מנחון, ותורים ובני יונה תלווי' מן הכד לעטר את הבכורים: וכל העיירות של מעמד מתקנים לעיר של אותו מעמד, כדי שלא יהיו יחידים, שנאמר ברכעם הדרת מלך: ובאים ולנים ברחובה של עיר, ובספר המעונה אומר קומו ונעלה ציון אל ה' אלהינו, האור הולך לפניהם, וקרנו מנופות זהב, ועטרה של זית בראשו: והחליל מכה לפניהם, והם חוללים בכל הדרך ומשוררים, שמחתי באומרים לי בית ה' כלך וגו', עד שהגיעו קרוב לירושלים: כשהגיעו לשם שלחו לפניהם שלוחים, ועשרו את בכוריהם: הפקות והסגנים והגזברים ונאצים לקראתם חון לירושלים: לפי כבוד הנכנסים היו היוצאים: וכשהם נכנסים בשערי ירושלים עונים, עומדות היו רגלינו בשערך ירושלים: כל בעלי תומות שירושלים עומדים לפניהם כשהם עוברים עליהם, ושואלים בשלוםם ואומרים אחינו אנשי מקום פלוני בואכם לשלום, (כמו שנאמר, ברכת ה' אליכם, ברכת אתכם בשם ה'): והם מהלכים בחומות ירושלים, והחליל לפניהם, עד שהגיעו להר הבית: הגיעו להר הבית, אפילו חגריפס המלך, נוטל הוא בעצמו סלו על כתפו, ואומר הללויה הללו אל בקדשו עד כל הנשמה תהלל יה: הולכים וקורין, עד שהגיעו לעזרה, ושותקין: התחילו הלויים לשורר ארומתך ה' כי דליתנו וגו': הנחלות שבאחורי הסלים היו עשות, ומה שבידם נותנים לכהנים: עזרה הסל על כתפו, קורא הגדתי היום וגו', ומוריד סלו מעל כתפו, והכהן מניח ידו תחת יד בעלים ומכיר, וקורא ארמי אובד אבי, עד סוף כל הפרשה, וסחר ומכיר (לדעת ספרי) ומשתחוה ויבא: למשמע אהן תשמע כפשוטו על כבוד בית אלהינו אשר היה עימי קדם, כהלו כרו על ראשו, עם היען והחבלה על כל אשר אבד ממשו בעונו, מאז קודר הלכנו בלחץ אויב, ועל זה כאמר מה תשתוחחי נפשי ומה ערמי, הוחילי לאלהים וגו': (יא) בכל השנה

אללעים גוטען, דאס דער עוויגע דיון גאטט דיר אונד דען דייניגען געגעבען האט: דוא אונד דער לוי נעכזט דעם פֿרעמדלונג, דער בייא דיר וואָהנט: (יב) ווען דוא אים דריטטען יאהרע, דאָ איוט אים צעהנטיאהרע, אללע צעהנטען דיינען איינקאָמ־מענו פֿאלליג אַבגעטראָגען: אונד דעם לוי, דעם פֿרעמד־לונג, דעם וואָזען אונד דער וויטווע געגעבען האָט, דינע האַכען עו אין דיינען טהאַרען פֿערצעהרט, אונד זיך דאָ פֿאָן געוואָסטיגט: (יג) זאָ זאָללוט דוא פֿאַר דעם עוויגען דיינעם גאָטטע שפּרעכען, איד

הַמִּזְבֵּחַ אֲשֶׁר נָתַן לָךְ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וּלְבֵיתְךָ אֲתָהּ וְהַלְוִי וְהַגֵּר אֲשֶׁר בְּקִרְבְּךָ: ס שני כִּי תִכְלֶה לַעֲשׂוֹר אֶת־כָּל־מַעֲשֵׂי הַתּוֹבָה בַּשָּׁנָה הַשְּׁלִישִׁת שְׁנַת הַמַּעֲשֵׂוֹר וְנָתַתָּה לַלְוִי לֶגֶר לַיְהוּס וּלְאֶלְמָנָה וְאֶבְלָוִי בַשְּׁעָרֶיךָ וּשְׁבַעוּ: יג וְאָמַרְתָּ לְפָנַי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ כַּעֲדַתִּי

תרגום אונקלוס

רש"י

ואינו קורא: אתה והלוי. אף הלוי חייב בזכורים אם נטעו בתוך עריהם: והגר אשר בקרבך. מביא ואינו קורא שאינו יכול לומר לאבותיו: (יב) כי תכלה לעשור את כל מעשר תבואתך בשנה השלישית. כשתגמור להפריש מעשרות של שנה השלישית קבע זמן הביעור והידוי בערב פסח של שנה הרביעית שנאמר מקנה שלש שנים תביא וגו' כאמר כאן מקן וכאמר להלן מקן שבע שנים לענין הקהל מה להלן רגל אף כאן רגל אי מה להלן סג הסוכות אף כאן סג הסוכות תלמוד לומר כי תכלה לעשור מעשרות של שנה השלישית רגל שמועשרות כלין זו והוּפסח שהרבה אילנות יש שנלקטו אחר הסוכות כמלאו מעשרות של שלישיית כלין בפסח של רביעית וכל מי ששה מעשרותיו הכריכו הכתוב לבערו מן הבית: שנת המעשר. שנה שאין טהרה בה אלא מעשר אחד משני מעשרות שנהגו בשתי שנים שלפניה שנה ראשונה של שמונה טהרה בה מעשר ראשון כמו שכתב כי תקחו מאת בני ישראל את המעשר ומעשר שני שנאמר ואכלת לפני ה' אלהיך מעשר דגנך תירושך ויכהרץ הכי שתי מעשרות ובה ולמדך כאן בשנה השלישית שאין טהרה מאותן שתי מעשרות אלא האחד ואי זה זה מעשר ראשון ומתם מעשר שני

טבתא די יתב לך יי אלתך ולאנש ביתך את וליואָה וגיוֹרָא די בינה: (יג) ארי תשצי לעשרא יתכל מעשור עללתך בשתא תלתאה שתא דמעשרא ותמן לליואָה לגיוֹרָא ליתשא ולאדטלתא ויכלון בקרוב וישבעון: (יג) ותמר קדם יי אלתך פריית

באור

השוב, בכל הפירות שנתתי ראשיתם לה': (יב) כי תכלה לעשור, יזהיר למי ששה מעשרותיו איבערו מן הבית (מדברי רש"י): ומלת לעשור פעל טוסף מן עשרה, ענינה לתת המעשר: בשנה השלישית, והיא שנת המעשר, שנה שכלו בו כל מיני מעשר, לפי שנשתי שנים הראשונות מעשרים מעשר ראשון ומעשר שני, ובשלישית מעשר ראשון ומעשר עני, ולא כעל

כי תבא כו

בערתי הקדש מן הבית וגם
נתתיו ללוי ולגר ליתום
ולאלמנה בכל מצותך אשר
צויתני לא עברתי ממצותך
ולא שכחתי: יד לא אכלתי
באני ממנו ולא בערתי ממנו
בטמא ולא נתתי ממנו למת

שמעתי

תרגום אשכנזי קבג

איך האבע דאז הייליגע אויך
דעם הויזע וועגעשאפט, איך
האבע אויך זאלכעו דעם לוי,
דעם פֿרעמדלינג, דעם וואַיזען
אונד דער וויטווע געגעבען,
נאך אללע דעם געבאָטע,
דאָדוא מיר געבאָטען האַזט
איך האַבע פֿאָן דיינען בע-
פֿעהלען ניכטו איבערטרעטן,
אונד ניכטו פֿערגעסען:
(יד) איך האַבע ניכטו דאָפֿאָן
אין מיינער טרויאער פֿער-
צעהרט, ניכטו דאָפֿאָן צו
אונריינעם געברויך פֿערווענדעט, אויך דעם טאָדען ניכטו דאָפֿאָן געגעבען: איך

תרגום אונקלוס

רשי

פֿליתי מעשר קודשא כן פֿיתא ואף
יהבתייה ללויאה ולגרוא ליתמא
ולארטלמא ככל פֿקודידי פֿקודתי
לא עברתי מפֿקודך ולא אתנשיתי:
(יד) לא אכלית באכלי טגיה ולא
חלפת טגיה בטמא ולא יהבית טגיה
למת קבלית

שני יתן מעשר עמי שנאמר כאן ונתת ללוי את
אשר לו הרי מעשר ראשון לגר ליתום ולאלמנה.
זה מעשר עמי: ואכלו בשעריך ושבעו. תן
להם כדי שבען מכאן אמרו אין פוחתין לעני
בגורן פחות מחצי קב חטים וכו': (יג) ואמרת
לפני ה' אלהיך. התודה שנתת מעשרותיך:
בערתי הקדש מן הבית. זה מעשר שני וכטע
רבעי ולמדך שאם שהה מעשרותיו של ב' שנים
ולא העלם לירושלים שנריך להעלותם עכשיו:
וגם נתתיו ללוי. מעשר ראשון וגם לרבות
תרומה ובכורים: לגר ליתום ולאלמנה. זה
מעשר עמי: ככל מצותך. נתתם כסדרן לא
לקדמתי תרומה לבכורים ולא מעשר
לתרומה ולא שני לראשון שהתרומה קרויה ראשית
שהיא ראשונה משכנשה דגן וכתוב
מלאכתך ומעך לא תאחר לא תשנה את הסדר:
לא עברתי ממצותך. לא הפרשתי ממין על
שאינו מיומן החדש על הזמן: ולא שכחתי.
מלברכך על הפרש' מעשרו': (יד) לא אכלתי
באני ממנו. מכאן שאסור לאונן: ולא בערתי
ממנו בטמא. בין שאני טמא והוא טהור בין
שאי

באור

במלא עוד מעשר שנתחייבו בו הנעלים: (יג) בערתי הקדש, שהוא המעשר: מן הבית,
וגם לא הפקדתי רק נתתו לאשר אני חייב לתת לו, ללוי ולגר וכו'. (הראב"ע): לא
עברתי, בודון: ולא שכחתי, כי חזקה עלי מצותך: (יד) באני, באכלי, שאסור
לאונן, והטעם לפי שנאמר ושמת בכל המעשרות: בערתי ממני בטמא, לא הייתי משמש
בו לדבר טמא, וכן תרגם המתרגם האשכנזי: למח, לעשות לו ארון ותכריכין. (ספרו),
וכבר הקשו רז"ל על זה, שהרי אפי' לחי אסור, כעפ"ר בכתוב, שהמעשר שני אין מחללין
אותו חוץ לירושלים לא על כסף נורה, וירושלים לא יקנה בו כי אם דבר אכילה: והרמב"ם
בכתובו כתב שהכונה לא עשיתי בו דבר שאין סיי האדם תלוים בו, כלומר טרף אחר חוץ
מאכילה ושתייה, וגם זה דחוק בלשון הכתוב: ואמרו קצת המפרשים שהכונה לא נתתי ממנו
קדשת הנדאה לאכל, וקצתם הזכירו שהיה מנהג אנשי מנרים להקריב את ראשית פרי
(5) לב א 1 34 אדעתם

שְׂמַעְתִּי בְקוֹל יְהוָה אֱלֹהֵי
עֲשִׂיתִי כְּכֹל אֲשֶׁר צִוִּיתַנִּי
קטו הַשְׁקִיפָה מִמְּעוֹן קֹדֶשׁ מִן
הַשָּׁמַיִם וּבֵרַךְ אֶת-עַמְּךָ אֶת-
יִשְׂרָאֵל וְאֶת הָאָרֶץ הָאֲדֹמָה אֲשֶׁר
נָתַתָּה לָנוּ כִּי-אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתָּ
לְאַבְתָּינוּ אֲרִצָּן זִבְתַּת חֲלָב

ורבש

איך בין דער שטיממע דעו
עוויגען מיינעו גאָטטעו גע-
האַרזאָם געוועזען, איך האָבע
אַללעו געטהאָן, וויא דו-
סיר געבאָטדען דאָזט :
(טו) שוואַע דערצאָב פֿאַן
דיינער הייליגען וואָר-נונג ,
פֿאַם היממעל, אונד ועגנע
דיין פֿאַלק ישראל, אונד דאָז
ערדרייך, דאָז דווא אונו גע-
געבען דאָזט : וויא דו-
אונזערן עלטערן צוגעשוואָ-
רען, איין לאַנד, וואָ מיר-
אונד

תרגום אונקלוס

רש"י

קבלית לטיקרא דיי אלהי עבדתי
ככל די פקדתני : (טו) אסתבי טברוז
קודשך טן שטיא וברך ית עמך ות
ישראל וית ארעא די יהבת לנא בקא
די קיטתא לאקהתנא ארע עבדא חלב

ורבש

אחי טהור והוא טמא והיכן הזהר על כך לא
תוכל לאכול בשעריך זו אכילת טומאה כמו
שנאמר בפסולי המוקדשים בשעריך תאכלנו
הטמא והטהור וגו' אבל זה לא תוכל לאכול
דרך אכילת שעריך האמור במקום אחר :
ולא נתתי מונט למת' לעשות לו ארון ותכריכין :
שמעתי בקול ה' אלהי הכניאתיו לבית הבחירה :
עשיתי ככל אשר צויתני : שמחתי ושמחתי בו :
(טו) השקיפה ממעון קדשך עשינו מה
שגורת

באור

אדמתם לא ליל אוי"ם, הנקראת להם אם כל עבדי האדמה והאכרים, והיו אוכלים אותם
ביללה ואכילות על מות אוי"ם ובעלה " אוי"ם שנהרגו על ידי אחיהם טי"ן, כדק
החלילים ההם שכל עבודתם נהי ויללה ועב, ואולי נקראו על כך עבדים : ושלה כיון הכתוב
באמרו לא אכלתי באוני וגו', כלומר כתועבת ארץ מצרים לא עשיתי, שלא אכלתי מראשית
פרי אדמותי בעבדון רוע, לא בערתי מונט דבר בטומאת הגלולים, ולא נתתי מונט למת,
במעשה הסכלים ההם, כי אם שמעתי בקול ה', נתתי מעשר ראשון ומעשר עני לראש
להם, ומעשר שני אכלתי בשמחה ותודות והלל לפני ה' אלהי : ואם כן הוא ראוי שיתורגם
בל"א (איך האני ניכטס דאסאן מיט וועהקלאנגען פרזעהרט, ניכטס ט אוכריינס גברוך
פרווענדט, איך ניכטס דעס טאדטן גווידנט) : ודברי טעם הם, אף לא ירתיקו את דבר
רו"ל במשנה, שאמרו לא נתתי מונט למת, לא לקחתי מונט ארון ותכריכין למת ולא נתתי
לאוננים אחרים, ומשמעות זה כו"ש הרמב"ן ז"ל שהוא מתודה על כל ענין אכילות, אכילות
שלו ושל אחרים, ומכני אכילות של אחרים יזכיר גם הארון והתכריכין, אעפ"י שאפי' לא
אסור, כי הכלל שלא נתן מונט דבר למת : עשיתו ככל אשר צויתני, כלל שאחרי הפרט :
(טו) השקיפה, ענין השגחה, המביט בפרטי הדבר עם הכוונה להטותם אל התכלית,
נקרא משקיף : וכשהוא מלשון הכטה גרידא, יאמר בלשון כפעל, כמו וכדק משמים נשקף,
וכן בעד אשכנזי נשקפתי, לפי שהעומד במקום גבוה ומביט הוא נשקף למביטים אליו, אצל
המשגיח האמתי הוא משקיף ואינו נשקף : וברך, עוד : אח עמך, ולא יאמר אותי ולא
ביטי

כי תבא כו

תרגום אשכנזי קכד

דבש : ס שלישי טז היום הזה
יהוה אלהיך מצוד לעשות
את החקים האלה ואת
המושפטים ושמרת ועשית
אותם בכל לבבך ובכל
נפשך : י את יהוה האמרת
היום להיות לך לאלהים
וללכת בדרכיו ולשמר חקיו
ומצותיו ומשפטיו ולשמע
בקרו

אונד האניג פליסט : (טו) אן
דיועם הייטיגען טאגע בע-
פיהלט דיר דער עוויגע דין
גאטט, אללע דיוע געועטצע
אונד רעכטע צו בעאכאכטן :
ראם דוא זיא פאן גאנצעם
הערצען אונד גאנצער זעלע
אויצואיכען בעדאכט זיין
זאללוט : (יז) דוא האוט פער-
אנלאסט, ראם דער עוויגע
דאן גענענווייטיגע בינרניס
איינגעגאנגען : וויא ער דיר
גאטט זיין, דוא אכער אין
זיינען וועגען וואנדעלן, זיינע
געועטצע, פערארדנונגען
אונד רעכטע בעאכאכטען,
אונד

תרגום אונקלוס

ר ש י

דבש : (טו) יזא הרין יי אלהיך
מפקדך לשעבד ותקומיא האלון
יית דיניא ותשר ותעביד יתהון בקל-
לקך ובכל נפשך : (יז) ית יי חשבת
יזא ריו למתני לה לאלהא ולטהר
באורתו דתקו קדוהי ולטטר
קטוהי ופקדוהי ודינוהי ולקבלא
למטריה

שגרת עלינו עשה אתה מה שעליך לעשות
שאמרת אם בחקתי תלכו ונתתי גשמיכם
בעתם : אשר נתת לנו כאשר נשבעת לאבותינו
לתת לנו וקיימת חרן זנת חלב ודבש :
(טו) היום הזה ה' אלהיך מנך בכל יום
יהיו בעיניך מדעים כאלו בו ביום נשעית
עליהם : ושמרת ועשית אותם בת קול
מברכתו הנאת בכוריס היום תשנה לשנה
הנאה : (יז) האמרת והאמירך אין להם
עד מוכיח במקרא ולי נראה שהוא לשון הפרש'
והנדה הנדלתי לך מאלהי הנכר להיות לך
לאלהים

באור

בתי אכל יתפלל בשום האומה טלה ונברכתה, כי הטובה שבאח לו נחלת חרן זנת חלב
ודבש לא בשבילי לבדו נאחה לו אלא לפי שהוא חלק מכלל ישראל ולהם נתנה הארץ, ונברכת
הכלל יתבסך הפרט : ואח הארטה אשר נחחה לנו, חרן זנת חלב ודבש כאשר נשבעת
לאבותינו, כן שיעור הכתוב, וסן דעת רש"י ורמב"ן ומתרגם אשכנזי : (טו) היום הזה,
אלה דברי משה : ושמרת, ואתה תשמרם : (יז) אח ה' האמרת, אתה הוקקת שאמר
הקב"ה ונתרצה להיות לך לחסהך כי הדבר תלוי בו ליעשות הוא אלהיך ויושיעך מתוך שקבלת
מנחתו, וגם הוא האמירך, הפעילך שאמרת ונתרצית שתהיה לו לעם לפי שעשה נסים
וגבורות עד שנתרצית להיות לו לעם, האמרת פאישרי רא בלע"ו, ובל"א (ואגן מאכין),
שהוא בן הפעיל, והיה פעל האמרת יוצא לשנים פעולים : (הרשב"ם וכו"כ הרשב"ע
בסר ר' יהודה הלוי) : ושעור הכתוב כך הוא, על ידי שנכנסת עם ה' אלהיך צברית במועד
הר סיני, גרמת וסכנת מאמר השם ורטוטו שיהיה הוא לך לאלהים ואתה תלך בדרכיו ותשמור
חקיו ומשפטיו ותשמע בקולו, והוא גרם וסכב שנתרצית בו, שתהיה לו לעם סגולה ותשמור
כל

אונד זיינער שטיממע גע-
הארבען וואלל'וט: (יח) זא
וויא דער עוויגע פאן זיינער
זייטע פעראנגלאסט האט,
דאס דוא איינגעגאנגען, זיין
אייגענטהימליכען פאלק צו
זיין, וויא ער ריר פערדייטען:
אונד זיינע געבאטהע אללע
צו בעאבאכטען: (יט) דאס
ער דיך אונטער אללען
נאטציאנען, דיא ער געמאכט
האט, אן רוהם אנועהן אונד
ווירדע וואללע דיא האכוסטע:
אונד זיינער פערדייטונג גע-
מאס, איינע דעם עוויגען
דיינעם גאטטע הייליגע
נאטציאן זיין לאסען: כו (ה)

בְּקִלּוֹ: יי ויהוה האמירך היום
להיות לו לעם סגולה כאשר
דברך ולשמר בר מצותיו:
יש ולתתך עליון על כל הגוים
אשר עשה לתהלה ולשם
ולתפארת ולהיתך עם קדש
ליהוה אלהיך כאשר דבר: כ
כו א ויצו משה וקני ישראל
אתהעם לאמר שמר את

משה אונד דיא אלטעסטען ישראל'ז גאכען דעם
פאלקע פאלגענדען בעפעהל: בעוואהרט
אללע

רשי

תרגום אונקלוס

לאלהים והוא הפרישך אליו מעמי הארץ להיו'
לו לעם סגולה ומנחתו להם עד והוא לשון
תפארת כמו יתאמרו כל טועלי און (תהלים
צ"ד): (יח) כאשר דבר לך והייתם לי
כגולה: (יט) ולהיותך עם קדוש כאשר
דבר והייתם לי קדושים:
כו (א) שמר את כל הטובה לשון הויה
גד'נט כלע'ז (גארדא'נט כל'א בע'
אבאכטענד

לטטריה: (יח) ויי חטבך יוצא דין
לטהווי ליה לעם חביב קטא די טליל
לך ולטטרך פל פקוהותי: (יט) ולטתקך
עלאה על כל עטטיא די עבר
לתושבתא זקשום ולרכו ולטתקך עם
קדיש קדם יי אללה קטא די טליל:
כו (ה) ופקה טשה וסבי ישראלית
עטא לטיקור טרו ית כל

באור

כל מצותיו והוא יתן אותך עליון וגו': כי זהו ענין כריתת הנרית, שהיא הנטשה וקיום דבר
בין אדם לחבירו, כל אחד מהם יהיה לבו נכון בטוח בכל דברי הנרית שיקיימו משני נדדים:
(יש) ולתתך, דבק עם להיות לו לעם סגולה: עליון, בחשיבות, וזהו כלל, לתהלה לשם
פרט: לתהלה, הוא השבח הראוי על מעשה או הכנה ישרה: לשם, אם ההנהגה היא
תודע לרכים ותשובת מהם, או המנהיג בה יקנה לו שם: ולתפארת, כי תתפאר עליהם
לעשות בהם כל אשר תחפץ תגור אומר ויקס לך, כענין פן יתפאר עלי ישראל לאחר ידי
הושיעה לי (זופטיים ז' צ') (הרמב"ן), ולדעת המתרגם האשכנזי תפארת הנאמר כאן
על פאר והוד הנפש ויקרו, שכן יתעלו ישראל על כל הגוים ע"י המצות והנהגות הנאותות
והנכבדות, והוא הנכון:

כו (א) ויצו משה וקני ישראל, אחרי שהשלים משה את דבריו וזה לוקמים שידברו גם
הם, וזכירו בעם לשמור כל המצות, כי כל עם הולך בענת זקניו, וכתוב אשר אנכי
מבט

כל
את
הע
ז
וה
וש
על
הו
תב
אל
ח
ז
כל
יו
ית
ל
פת
א
מ
וע
י
ה
צ
ש
י
ה
ח
מ